

Medische zorgverleners in Geraardsbergen in de negentiende eeuw

Freddy DE CHOU

Deze bijdrage over de beoefenaars van de 'art de guérir' of 'geneeskunst' in Geraardsbergen is op de eerste plaats gebaseerd op de officiële lijsten die sinds 1818 jaarlijks zijn gepubliceerd in het 'Memoriaal administratief van de provincie Oost-Vlaanderen'. Enkele andere bronnen (1) laten ons toe deze lijsten te vervolledigen, zodat we een goed overzicht hebben van alle medische zorgverleners die in de 19de eeuw in de zestien deelgemeenten van de huidige stad actief waren.

De gegevens van die lijsten brachten we samen in tabellen met andere steden en gemeenten zodat we een idee krijgen van de toenmalige positie van Geraardsbergen in het Oost-Vlaamse medisch landschap. Daarnaast togen we op zoek naar informatie over deze 'medici' (informatie die afhankelijk is van de gevonden bronnen en dus soms zeer verscheiden en beperkt is).

Vooraf geven we wat informatie over de geneeskunde in vorige eeuwen en in het bijzonder in Geraardsbergen, gevolgd door de evoluties in de medische wereld en de wetgeving ter zake in de negentiende eeuw.

Hoofdstuk 1:

Evolutie medisch beroep

In de zeventiende en achttiende eeuw was er voor elke tak van de medische zorgverlening een afzonderlijke beoefenaar: de dokter, de chirurgijn, de apothecaris en de vroedvrouw.

Dokters en licentiaten in de geneeskunde

De 'geneeskunst' werd uitgeoefend door *dokters en licentiaten in de geneeskunde*, die aan de universiteit gevormd werden. Voor Geraardsbergen gebeurde de opleiding doorgaans aan de katholieke universiteit in Leuven. Soms kwam het diploma ook wel van een instelling in het buitenland (onder meer uit

Leiden, Dowai en Bologna). De meeste studenten brachten het tot 'licentiaat in de medicijnen', wat hen na drie jaar studie het recht gaf de geneeskundepraktijk uit te oefenen. Het doctorale examen bleef voorbehouden aan enkelen die er in slaagden met succes verder te studeren en openbaar een proefschrift te verdedigen (2). Meestal vestigden de dokters zich in steden. Ze groepeerden zich ook wel eens met andere medici tot een *collegium medicum*. Vaak werd die groep erkend door een magistraat, waardoor hij een bepaalde rechtsmacht verwierf, sporadisch zelfs tot buiten de eigen stadsgrenzen. Voor Geraardsbergen was het medische college van Gent (opgericht in 1663) van essentieel belang. Andere collegia medica

zagen het levenslicht in Antwerpen (1620), Brussel (1649), Dendermonde (1677, wat een mislukking betekende, heropgericht in 1754), Kortrijk (1683), Mechelen (1699), Luik (1699), Brugge (1760) en Oudenaarde (3). Het medische college in Gent telde ook een afgevaardigde van het stadsbestuur. Verder bestond de groep uit vier dokters, twee chirurgijns en twee apothecarissen. Zo'n 'medische vereniging' moest controle uitoefenen op de praktijken van de medische beroepen, ze bakende de bevoegdheden van de verschillende medische beroepen af en ze controleerde ook de opleiding van de aankomende chirurgijns en apothekers. De bevoegdheden van de medici waren strikt bepaald. In de achttiende eeuw valt een duidelijke

(1) Volgende archieven werden geraadpleegd: Administratief Centrum Geraardsbergen, fonds Modern Gemeentearchief: Registers van de burgerlijke stand en Bevolkingsregisters; Rijksarchief Ronse, fondsen Oud Gemeentearchief en Hospitaalarchief van Geraardsbergen; Rijksarchief Gent, fonds Scheldedepartement: Bevolkingstelling Geraardsbergen van 17 juli 1796 (29 messidor IV), nr.6091; Bovendien werd gebruik gemaakt van volgende inventarissen: G. DE VOS, *Inventaris van handvesten van Onser Liever Vrouwen Gasthuys van Geraardsbergen*, Geraardsbergen, 1898; F-H. D'HOOP, *Inventaire des anciennes archives de Grammont et celles de son abbaye*, Geraardsbergen, 1880; L.M. VAN WERVEKE, *Inventaris van het archief der stad Geraardsbergen onder het oud regime*, Tongeren, 1935.

(2) P. BOEYNAEMS, *Uit het verleden onzer vroedvrouwen*, Antwerpen, Het Vlaamse Kruis, Jg. 1958 nr.3, p. 65.

(3) F-A. SONDERVORST, *Geschiedenis van de geneeskunde in België*, Elsevier, Brussel, 1981, p. 110-111; M. VAN ROY, *De medische verzorging in Vlaanderen tijdens de 17^e en 18^e eeuw*, in R. VAN HEE (ed.), *Heelkunde in Vlaanderen door de eeuwen heen. In het voetspoor van Yperman*, Brussel, Gemeentekrediet, 1990, p. 126-133.

Afb. 1 "De dorpsdokter", schilderij van David Teniers (1610-1690), Museum voor Schone Kunsten, Brussel.

scheiding van de beroepen op, zeker in de steden. De dokter stelde de diagnose en schreef de behandeling voor. Niemand anders was bevoegd voor inwendige ziekten.

Het werkterrein van de chirurgijn bleef beperkt tot het 'handwerk': het verzorgen van wonden, het amputeren van bepaalde lichaamsdelen, beenzetten, aderlaten, kiezen trekken en het openen van abscessen. In moeilijke gevallen, bijvoorbeeld bij een lijkschouwing, diende de chirurgijn een dokter te raadplegen.

Ook de activiteiten van de apothecaris bleven beperkt. Hij mocht alleen geneesmiddelen verzamelen en bereiden onder toezicht en de verantwoordelijkheid van de dokter.

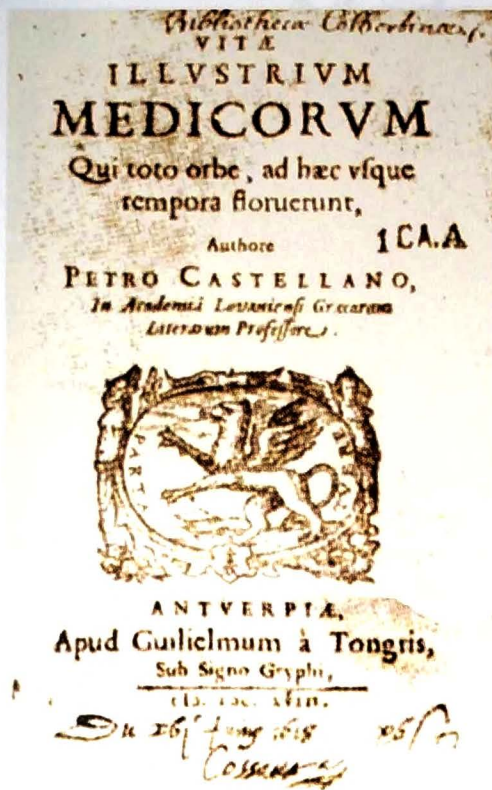
Vóór de negentiende eeuw is ons slechts één doctor in de geneeskunde bekend: **Pieter a Castello** ⁽⁴⁾. Hij is in Geraardsbergen geboren op 7 maart 1585, waarschijnlijk als zoon van Franciscus, kamerheer van Alexander Farnèse, hertog van Parma. De familie a Castello behoort tot de welstellende burgerij die zich na de rampzalige godsdienstperikelen in de bijna ontvolkte Oudenbergstad komt vestigen. Christoffel a Castello, de broer van Pieter, is in het begin zeventiende eeuw vele jaren schepen van de stad.

De latere dokter volgt zijn humaniora in Gent en Bergen. Daarna studeert hij wijsbegeerte in Dowaaï en Grieks in Orléans. In 1609 begint hij een carrière als professor Grieks aan het *Collegium*

Trilingue van de Leuvense universiteit. Louter uit belangstelling volgt hij ondertussen de cursus geneeskunde. Een interesse die niet zonder gevolgen blijft: bij zijn huwelijk in Geraardsbergen op 7 februari 1614 met Anna Van Exaerde, wordt hij zowel hoogleraar Griekse letteren als licentiaat in de geneeskunde genoemd.

Het gezin blijft in de stad, waar op 21 april 1617 dochter Catherina geboren wordt. Pieter blijft geneeskunde studeren. In 1618 promoveert hij in Leuven tot doctor in de medicijnen. Al heeft hij dan nooit zelf de geneeskunde uitgeoefend, hij wordt naast hoogleraar Grieks ook hoogleraar medicijnen. Hij laat ook een aantal boeken na, zoals de *Vitae Illustrum Medicorum* uit 1618, een soort bibliografie met

⁽⁴⁾ L. ELAUT, *Een Trits medische Humanisten uit Geraardsbergen in Het Land van Aalst*, 6, 1954, p. 311-319, spreekt van Pieter Casteleyn of Castellanus; M. VAN KERCKHOVEN, *Noemenswaardige mannen en vrouwen uit het rijke verleden van Geraardsbergen, XIIIe eeuw - XXe eeuw*, Geraardsbergen, 1977, p. 21-22, noemt hem eveneens Pieter Casteleyn; F-A. SONDERVORST, *op. cit.*, p. 114, heeft het over Pieter van de Kastele; A. DE PORTEMONT, *Recherches historiques sur la ville de Grammont*, Gent, 1870, deel 2, p. 149, spreekt op basis van de parochieregisters van Petrus a Castello.

Afb. 2: Titelblad van *Vitae Illustrivm Medicorum* van Pieter a Castello (Antwerpen, 1618)

wetenswaardigheden over 180 medici (Afb. 2). Pieter a Castello overlijdt in Sint-Pieters-Leuven op 23 februari 1632.

Eén van de medici die Pieter a Castello beschrijft is *Marcus Nevejanus* ⁽⁵⁾, rond 1525 in Geraardsbergen geboren, waar hij geruime tijd en met grote bekwaamheid het beroep van licentiaat in de medicijnen zou uitoefenen. Op zijn veertigste wordt hij priester gewijd, waarna hij naar Gent verhuist. In die stad spitst hij zich nog alleen op de poëzie toe. Hij sterft er in 1590.

Voor de tweede helft van de achttiende eeuw vinden we heel wat licentiaten in de medicijnen. We geven hun namen. Degenen die niet in het vet gedrukt staan, keren ook terug in het repertorium van de negentiende eeuw: *Joannes Jacobus van Cleemputte*, Petrus Joannes De L'Arbre, *Vincentius Du Rieux*, Jacobus Thiebaut, Dionisius Josephus Delpport en *Antonius de Geyter* ⁽⁶⁾.

De chirurgijn

Om het beroep van chirurgijn uit te oefenen, waren geen universitaire studies nodig. Aanvankelijk ging hij in leer bij een meesterchirurgijn. Na de voorgeschreven tijd legde hij de proeven af als leerling, vervolgens als gezelschap voor de gedelegeerden van het gilde van de chirurgijns. De chirurgijngilden waren ontsproten uit de barbier- en chirurgijngilden. In de vijftiende eeuw was er een onderscheid gegroeid tussen het werk van een barbier en een chirurgijn, wat een hele stap vooruit betekende in de opleiding van de heekunde.

In sommige steden zorgden de medische colleges er in de zeventiende en achttiende eeuw voor dat er chirurgische lessen gegeven werden. Vanaf 1680, bijvoorbeeld, richt het Gentse stadsbestuur – op vraag van het medische college en het gilde van de barbiers en chirurgijns – lessen heekunde en ontleedkunde in. Kandidaten dienden niet alleen een aantal jaren ervaring op te doen als

leerjongen, maar moesten ook drie jaar lessen volgen aan deze 'school voor heekunde'. Na het slagen van proeven voor het medische college werd hen door het stadsbestuur een vergunning om te praktiseren afgeleverd. In principe gold deze vergunning slechts voor de stad, maar weldra schaarde zich de wijde omgeving achter dit reglement. Hoewel chirurgijns aanvankelijk bij de ambachtslieden werden gerekend en bij de meerderheid van hen de wetenschappelijke kennis niet hoog reikte, zijn er een aantal onder hen – bijvoorbeeld in Gent Jan Palfijn (1650-1730) (Afb. 3) en Joseph-François Kluyskens (1771-1843) (Afb. 5) – opgeklommen tot medici met een hoog intellectueel en moreel gezag ⁽⁷⁾.

We zagen al dat het werkkterrein van de chirurgijn zich concentreerde op het 'handwerk': de verzorging van wonden, het openen van abscessen, het aderlaten, beenzetten, kiezen trekken en het amputeren van bepaalde lichaamsdelen. In moeilijke gevallen moest een chirurgijn een dokter raadplegen. Dat was ook vereist voor een lijkschouwing, één van de belangrijke taken van de chirurgijns. In de achttiende eeuw gebeurt dat meestal onder toezicht van een licentiaat in de medicijnen. Voor de regio Geraardsbergen geven we hiervan enkele voorbeelden uit de periode 1766-1786 ⁽⁸⁾.

Adrianus De Blocq ⁽⁹⁾, bezoldigd chirurgijn in Geraardsbergen, krijgt op 7 augustus 1766 de opdracht om

⁽⁵⁾ L. ELAUT, *op. cit.*, p. 316-317.

⁽⁶⁾ Joannes Jacobus Van Cleemputte, zoon van Balduinus en van Joanna Vidts, geboren in Idegem op 24 augustus 1743 en overleden in Geraardsbergen op 22 juli 1790. Huwt in Geraardsbergen op 24 augustus 1771 met Archangelina van Cleemputte, dochter van Petrus Antonius en Anna Maria Spitaels. Petrus Vincentius Du Rieux huwt in Geraardsbergen op 11 juni 1746 met Maria Judoca Schollaert. Hij overlijdt in Geraardsbergen op 28 februari 1774. In 1759 wordt dokter Du Rieux vermeld op een lijst met 'Noms des personnes capables a servir dans la magistrature de la ville de Grandmont'. Antonius Bernardus De Geyter overlijdt in Geraardsbergen op 17 december 1768. Vijf dagen daarvoor huwt hij er met Maria Magdalena D'Hoker uit Hemelveerdegem.

⁽⁷⁾ Jan Palfijn (Kortrijk 1650 – Gent 1730), chirurgijn, leraar anatomie, 'uitvinder' van de verlostang naar hem genoemd. Zie hierover ook A. BROEKAERT, *Jan Palfijn*, Brugge, 1936, 264 p. Joseph-François Kluyskens (Aalst 1771 – Gent 1843), barbier, chirurgijn, chirurg, hoogleraar en rector Gentse universiteit, lid van de Academie voor Geneeskunde.

⁽⁸⁾ Rijksarchief Gent, fonds Raad van Vlaanderen, nrs. 31.147; 31.148; 31.158; 31.159; 31.160; 31.162; 31.163; 31.166. Met dank voor de informatie aan Dirk De Boeck uit Erpe-Mere.

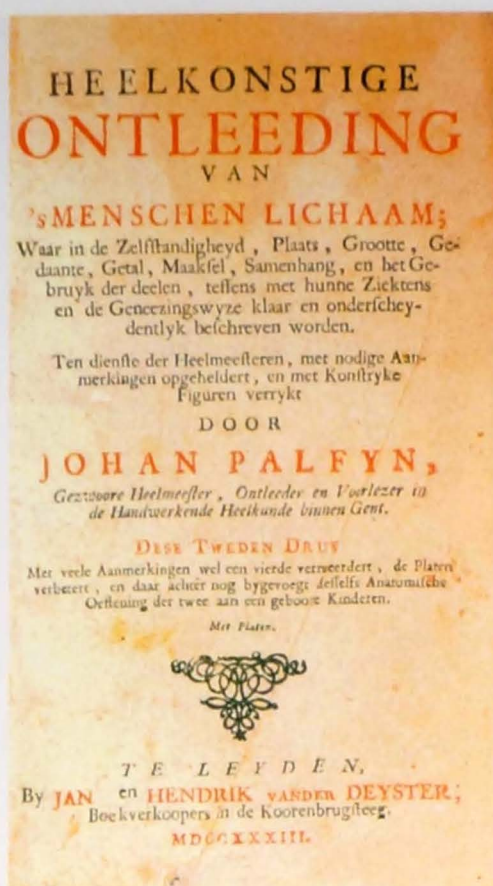
⁽⁹⁾ Adrianus De Blocq, overlijdt in Geraardsbergen op 17 mei 1767. Hij is op 23 november 1728 gehuwd met Catharina van Hoorde. Het echtpaar woont in de Brugstraat naast de stoffenwinkel 'In de Visch'.

Afb. 3: Jan Palfijn (1650-1730)

de lijkschouwing te verrichten van Cornelis Wijtinck, het tweejarige zoontje van Pieter, dat verdronken is in Overboelare.

Sebastiaan Albert Scholtes ⁽¹⁰⁾, meesterchirurgijn in Geraardsbergen, verricht op 2 maart 1767 samen met Jacobus Thiebaut, licentiaat in de medicijnen in Geraardsbergen, een lijkschouwing op Jan Martens uit Hemelveerdegem, die plots overleden is in Nederboelare. Op 2 januari 1768 onderzoekt hij samen met Pieter Vincentius Du Rieu, licentiaat in de medicijnen in Geraardsbergen, het lijk van een soldaat die waarschijnlijk bezweken is aan de koude in Moerbeke. En met Denis Joseph Delpont, licentiaat in de medicijnen in Geraardsbergen, wordt hij op 8 juli 1777 gevraagd het lijk te inspecteren van Elisabeth Neirinckx, echtgenote van Anthon Delplanche, die is doodgeslagen in Onkerzele. Zij onderzoeken ook de zwakzinnige dader. Verder krijgt chirurgijn Scholtes alleen de opdracht om onderzoek te verrichten op 18 juli 1777 op Thomas Van Waeyenberghe (een

Afb. 4: Titelblad van de Heelkonstige Ontleeding van 's Menschen Lichaam van Jan Palfijn

kind van 10 jaar dat verdronken is in een turfput in Vloerzegem) en op 8 oktober 1777 op Guillaume Attelone uit Geraardsbergen, die verdronken is in de Dender in Schendelbeke. Ten slotte moet hij nog met Denis Joseph Delpont op 4 januari 1778 de lijkschouwing verrichten op Jaspaert Carpentier, de waard van de herberg 'De Swaene' in Grimminge, die van zijn zolder is gevallen.

Petrus Joannes Michiels ⁽¹¹⁾, meesterchirurgijn in Geraardsbergen, verricht op 8 oktober 1780 samen met Petrus Joannes De L'Arbre, licentiaat in de medicijnen in Idegem, een lijkschouwing op Joanna De Landtsheer uit Aalst, die verdronken is in een beek in Smeerebbe.

Afb. 5: Joseph-François Kluyskens (1771-1843)

Jan Josephus Hugard ⁽¹²⁾, meesterchirurgijn en vroedmeester in Geraardsbergen, schouwt op 9 mei 1771 samen met Joannes Jacobus Van Cleemputte, licentiaat in de medicijnen in Geraardsbergen, Philippine De Leener, weduwe van Anthon Janssens, die is overleden in Grimminge tengevolge van wonden toegebracht door een rund.

Bernardus De Lauw ⁽¹³⁾, meesterchirurgijn in Geraardsbergen, krijgt op 4 april 1783 de opdracht om samen met Joannes Jacobus Van Cleemputte, licentiaat in de medicijnen in Geraardsbergen, een lijkschouwing te doen op Geraard Snel uit Vloerzegem, die verdacht overleden is in Steenhuize. En op 31 oktober 1783 onderzoekt hij samen met dokter Franciscus Josephus Wil(le)mars uit Herzele, Franciscus Vandermeulen uit Herzele, die een dodelijke val doet langs de weg in Ophasselt. Op 8 december 1783 moet hij, samen met Petrus Joannes De L'Arbre, licentiaat in de medicijnen in Idegem, het lijk van

⁽¹⁰⁾ Sebastianus Albertus Scholtes, is afkomstig van Lessen, overlijdt in Geraardsbergen op 85-jarige leeftijd op 3 maart 1785.

⁽¹¹⁾ Petrus Joannes Michiels, geen nadere gegevens, praktiseert tot na 1780.

⁽¹²⁾ Joannes Josephus Hugard, huwt een eerste maal in Geraardsbergen op 16 juli 1746 met Barbara Leducq en een tweede maal op 9 mei 1754 met Angelina Varlé. Hij overlijdt er op 24 januari 1787.

⁽¹³⁾ Bernardus De Lauw, huwt in Geraardsbergen op 4 februari 1783 met Maria Francisca Bruyneel. Hij overlijdt er op 6 mei 1791.

Afb. 6: "De plattelandschirurgijn", schilderij van Pieter Janszoon Quast (1606-1647), Museum Mayer van den Bergh, Antwerpen.

een onbekende man onderzoeken die is bezweken aan zijn verwondingen in de herberg 'Den Baron' in Idegem.

Op 21 juni 1786 voert hij de lijkschouwing uit op Joannes Stecké, een kind van 10 jaar dat verongelukt is onder een vallende poort in Schendelbeke.

Jean De L'Arbre⁽¹⁴⁾, meester-chirurgijn in Idegem, schouwt samen met zijn collega's Scholtes en Hugard uit Geraardsbergen,

onder het waakzame oog van zijn zoon Pierre Jean, licentiaat in de medicijnen in Idegem, het lijk van Joannes De Geyter, zoon van Joos, uit Geraardsbergen, die op 10 november 1767 is overleden als gevolg van slagen bij een vechtpartij in de herberg *De Warmoespot* in Onkerzele. Op 1 oktober 1772 onderzoekt hij alweer met zijn zoon het stoffelijke overschot van Maximiliaan Cappriau, die verdrongen is in Zandbergen.

De apothecaris

In sommige Vlaamse steden waren sinds de middeleeuwen de kruideniers met andere ambachten verenigd in één nering⁽¹⁵⁾. Kruideniers dreven handel in kruiden en specerijen in het groot maar ook in detail. Zowel dokters als zieken zochten gezuiverde kruiden voor geneeskundig gebruik bij de kruideniers. Sommige kruideniers specialiseerden

⁽¹⁴⁾ De wortels van de familie De L'Arbre zijn te zoeken in Clermont-Ferrand in Frankrijk. Sinds de veertiende eeuw wordt in deze familie generatie op generatie het beroep van dokter of heelmeester verder gezet. Jean De L'Arbre, zoon van dokter Joseph en Jeanne Rousset, is geboren in Clermont-Ferrand in 1687. Hij ligt aan de oorsprong van de Belgische tak. Hij is chirurgijn-majoor van het Franse leger van Lodewijk XIV dat bij één van de vele veldtochten gekazerneerd is in Oudenaarde. Na het congres van Rastadt vestigt hij zich in 1719 definitief in Idegem. Hij huwt er op 9 november 1719 met Julianna Kindekens met wie hij negen kinderen heeft. 'Petje meester Jean' overlijdt in Idegem op 25 december 1775. Zie voor de familie De L'Arbre: P. DE L'ARBRE, *Descendance de Jean de L'Arbre, chirurgien-major dans l'Armée de Louis XIV en Flandre*, Gavere, 2002, p. 179.

⁽¹⁵⁾ In Gent waren de 'specyers' samen met de 'caescoopers' en 'keersgieters' in de 'neeringhe van den crudeneeren' ondergebracht. Ze hadden gezamenlijk hun kapel in de Sint-Niklaaskerk. De patrones van de kruideniers was Maria

zich stilaan in kruidenmengsels en medicijnen, waardoor ze uitgroeiden tot *apothecarissen*. Bij hen lieten de dokters hun voorschriften bereiden (¹⁶). Wie apothecaris wilde worden, moest eerst in de leer gaan bij een meesterapothecaris, waarna hij nog een periode praktijk volgde als meesterknecht. Ten slotte moest hij slagen voor een theoretisch gedeelte en een meesterproef. De nieuwe meester moest daarna in handen van de afgevaardigde van de lokale overheid de eed afleggen. Alleen gezworen apothecarissen mochten medicamenten bereiden en verkopen. Dokters en chirurgijnen mochten dat niet (¹⁷).

Stilaan steeg de reputatie van de apothecaris, een gevolg van de almaar strengere eisen aan hun vakbekwaamheid. Ze klommen op tot het hoogste aanzien in de niet-universitaire medische beroepen. Al gauw namen ze dan ook deel aan de oprichting van de medische colleges. In de zeventiende en achttiende eeuw voltrekt zich de scheiding tussen het beroep van apothecaris en dat van de kruidenier, zeker in de steden. Zo traden de apothecarissen definitief toe tot het medische corps, samen met de dokters en de 'gezworen chirurgijnen'. Er heeft zich dus een gelijkaardige evolutie voorgedaan als in de chirurgie, ook ontstaan uit een 'gewoon ambacht' en vervolgens geëvolueerd én erkend als geneeskundig beroep (¹⁸). Die evolutie zorgde er in, bijvoorbeeld, Gent voor dat de leerling-apothecaris gedurende drie jaar

Afb. 7: Apothekerspotten uit de 16de eeuw

lang een cursus plantkunde moest volgen. Deelnemen aan de proeven voor het medische college kon pas na die studie.

In de zeventiende eeuw zijn in Geraardsbergen verschillende apothecarissen actief. Dom Gaspar Vincq, abt van de Sint-Adriaansabdij, ondersteunde het Benedictinessenklooster van Hunnegem sinds de stichting in 1624 tot 1641 door o.a. het betalen van al de kosten van 'lapoticaire et le docteur' (¹⁹). En in 1629 betaalden de kartuizers van Sint-Martens-Lierde eveneens een apothecaris. De oudste met naam gekende apothecarissen zijn Nicolas vander Haghen in 1636 en Christianus de Bruijn in 1637 (²⁰).

De drogisten

De drogisten, die eveneens tot de nering van de kruideniers behoorden, bleven wel in het gilde. Sinds de zeventiende eeuw waren ze wel onderworpen aan een examen voor het medische college of het lokale bestuur.

De vroedvrouw

Tot de achttiende eeuw was het bijstaan van zwangere vrouwen bij de geboorte van een kindje uitsluitend het werk van vroedvrouwen. Slechts in uitzonderlijke gevallen werd de hulp ingeroepen van een chirurgijn. Een kandidaat-vroedvrouw ging in de leer bij een erkende vroedvrouw

Magdalena. In 1663 werden de apothecarissen afgescheiden van de nering en ondergebracht bij het medische corps. In Geraardsbergen vormden de kruideniers samen met de vetverkopers, meerseniers, handschoenmakers, kaarsgieters en schedemakers de Sint-Niklaasgilde. Hiertoe behoorden ook de apothecarissen. Zie hierover: M. VAN KERCKHOVEN, *Gilden van ambachten en neringen te Geraardsbergen*, Geraardsbergen, s.d., p. 23; S. GIERTS, *Geraardsbergen 1392-1443*, deel I, *Gilden en ambachten in Het land van Aalst*, XLIX, 1997-1, p. 5-6.

(¹⁶) L.J. VANDEWIELE, *Geschiedenis van de farmacie in België*, Uitgeverij Orion, Beveren, 1981, p. 128.

(¹⁷) Door het gilde of de lokale overheid werd o.a. daarvoor een officiële farmacopee of geneesmiddelenboek opgesteld. Zie: R. VAN ONGEVALLE, *Historie(k) van de farmacie, van magie tot wetenschap*, in *Hieremias Triverius Brachelius 1504-1554*, Culturele Raad Brakel, Werkgroep Triverius 500, Brakel, 2004, p. 131.

(¹⁸) L.J. VANDEWIELE, *op. cit.*, p. 133.

(¹⁹) M. DE MEULEMEESTER, *Etude documentaire sur le monastère de Hunneghem à Grammont (1e partie)*, in *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, XII, 1913, p. 198.

(²⁰) C. DE BACKER, *De apothekers van de kartuize van Sint-Martens-Bosch bij Geraardsbergen* in *Farmaceutisch Tijdschrift voor België*, 54, 1977, p. 181-184; M. VAN TRIMPONT, *De oudstgekende apothekers van Geraardsbergen* in *De Heemschutter*, 173, 2000, p. 23.

die onder het waakzame oog van de lokale geestelijkheid haar kennis en ervaring doorgaf. Na aanvaarding door de lokale overheid kon ze haar praktijk starten.

De opdracht van een vroedvrouw was toen ruimer dan alleen maar het verlenen van hulp aan kraamvrouwen. De Dordrechtse stadsdokter Johan van Beverwijk beschrijft in het midden van de zeventiende eeuw haar taak als volgt. In de eerste plaats moet zij 'de Man aan de Vrouw koppelen' en oordelen 'of het een goed paar wezen zoude om fraaie kinderen voort te brengen'. In de tweede plaats moet zij in staat zijn 'te onderscheyden of een vrouw bevrucht was of niet'. En ten derde kwam het haar toe 'de Craemvrouwen in barensnoodt bij te staan, de kinderen van haar te ontvanghen en enige remedien in te geven'.

Van Beverwijk vertelt verder over de nazorg bij de geboorte. Na het wassen van het kind met 'laeu water alleen ofte met wijn gemenght' wordt het ingesmeerd met 'gesmolten boter ofte olie van soete amandelen ofte rosen'. Verder zal het kind 'zachtjens in lueren geslaghen ende opgebakerd

worden, waeraen vrij veel geleghen is omdat de tere en sachte leden, na dat se gehandeld werden als was meegegeven en buygen, so dat door het kwalijk bakeren de kinderen veel tijds een slim lijf, kromme benen ende andere ghebreken krijghen'.

De kraamvrouw moet volgens deze dokter vier uur rusten, maar ze mag niet slapen. Om het 'vuyligheydt beter af te schieten' moet ze met het hoofd en de voeten hoog liggen, terwijl de buik wordt ingebonden. De vroedvrouw moet vooral oppassen dat de 'lijfmoer (baarmoeder) geen wint en vat', want dat doet de 'lijfmoer opblazen, de mondekens van de aderen, door dewelcke de zuyveringh geschiet, toesluyten, waerop dan volghet pijn, snijdingh, krimpigh, opstijgingh, koortze en veel andere ende quader accidenten' (21).

Ook in onze regio Geraardsbergen bleef de taak van een vroedvrouw niet beperkt tot hulp bij de bevalling. Zo eisten sommige wereldlijke, maar vooral kerkelijke gezagdragers, dat ze bij onwettige geboorten tijdens de barensweeën de naam van de vader trachtte te achterhalen. In de parochieregisters zijn deze verklaringen van vroedvrouwen aan

wie de jonge moeder de naam van de vader van het kindje meedeelde, gewoonlijk als volgt vermeldt: '.... (datum) *baptizatus est* ... (naam van het kindje) *filius illegitimus* ... (naam van de moeder) *que declaravit in partus doloribus* ... (naam van de vroedvrouw) *obstetrica jurata, patrem esse* ... (naam van de vader) (22).

Een andere taak in dienst van de kerk was het toedienen van het nooddoopsel. Omwille hiervan mocht de vroedvrouw slechts door de magistraat worden toegelaten, nadat de pastoor een getuigschrift had afgeleverd van geloofstrouw en na aflegging van de geloofsbelijdenis voor de pastoor of de deken. Aangezien ze in staat moest zijn het nooddoopsel toe te dienen, moest ze de doopformule kennen, beloven er voor te zorgen dat het kind binnen de drie dagen werd gedoopt en ze moest de ouders aanklagen die verzuimden hun kind te laten dopen binnen die termijn (23).

Het afleggen van de vereiste eed werd in de vele gevallen echter verwaarloosd, wat in de dekenale verslagen aanleiding gaf tot opmerkingen aan de pastoor. Zo blijkt in 1719 dat in de 36 parochies van de dekenij Geraardsbergen er

30 Octobris 1801 hora decima, desponsa, obiit filius in nomenclato ob obstetrica adriana priouse ob necessitate baptizatus henrici de sitter et theresiae goesens conjugum postero die sepulta est in sloes. legimus.

Afb. 8: Nooddoopsel toegediend door vroedvrouw Adriana Priouse in Vloerzegem op 30 oktober 1801, het overleden kind was van Henri de Sitter en Theresia Goesens

(21) J. VAN BEVERWIJK, *De schat der gesontheydt, Dordrecht, 1652* in J. RIJKEN, *Verloskunde in de 17^e en 18^e eeuw in Geneeskundige gids - Wetenschappelijk tijdschrift voor geneeskunst en volksgezondheid*, 37, 1959, (7), p. 99-100.

(22) D. DE BOECK, *Drie honderd jaar geneeskundige zorgen te Erpe in Mededelingen van de heemkundige kring van Erpe-Mere*, 31, 1991, (1), p. 16.

(23) J. DE BROUWER, *Bijdrage tot de geschiedenis van de kerkelijke instellingen en het godsdienstig leven in het Land van Aalst tussen 1621 en 1796, Dendermonde, 1975*, p. 794-795.

Afb. 9: chirurgijn Pieter Jozef van Baveghem (1745-1805)

tien waren met een vroedvrouw, elf zonder vroedvrouw en van de vijftien andere werden geen gegevens genoteerd. Slechts vier vroedvrouwen waren beëdigd en zes niet. In Zarlardinghe was in 1778 de vroedvrouw niet beëdigd, maar na aandringen van de deken in 1779 wel. In dat jaar wou in Ophasselt niemand dat beroep uitoefenen⁽²⁴⁾.

Op het einde van de achttiende eeuw groeide bij de stedelijke en landelijke overheden het besef dat de opleiding van de vroedvrouwen, vooral op het platteland, veel te wensen overliet en zelfs als voornaamste reden gold voor de hoge kinder- en vrouwensterfte. Verscheidene medici lieten hun bezorgdheid hierover blijken en hebben getracht hieraan te verhelpen door onderwijs voor vroedvrouwen te organiseren.

Over deze wantoestand schreef chirurgijn Pieter Jozef van Baveghem⁽²⁵⁾ uit Baasrode in zijn driedelige werk 'Verhandeling over de Koortzen in 't Algemeen, dog Bezonder over de Rotkoortzen en de Roodeloop', verschenen tussen 1788 en 1790: 'T is zeker, dat de volgende gruwelen welke onophoudelyk, ja dagelyks gepleegt worden, niet minder onder de heimelyke Ontvolking van ons Land mogen gestelt zijn: Dat is het groot getal van domme Vroedvrouwen, die men overal ten platte Lande aentrefte. - Ongeacht alle heilzaeme Ontdekkingen en Verbeteringen, waer mede de Vroedkunst tot op heden zegepraelt, schynt de Sterfte van Kinderen en Vrouwen, in den ogenblik, dat zy den Pand hunner Huwelyks pligt ter wereld brengen, in vergelyking der voorgaende eeuwen, maer zeer weinig verminderd te zyn; waer van ik nu geen andere reden weet te geven, dan aen de menigvuldige strafbaere, styfhoofdige, laetdunkende en onkundige Vroedvrouwen, die men voor al ten platte Lande aentrefte'⁽²⁶⁾.

In 1772 werd in Gent gestart met een school voor vroedvrouwen. In 1778 werd gezworen chirurgijn Jan Bernard Jacobs⁽²⁷⁾ door de stadsmagistraat aangesteld om een zesmaandelijks lessencyclus te geven 'pour l'instruction des sages femmes et Chirurgiens'. Hij had het jaar voordien in Gent een 'Vroedvrouwen handboexken opgesteld by wyse van cathecismus in vragen en antwoorden tot ghebruyck der voorlezingen' laten verschijnen. Van zijn hand

VROEDKUNDIGE
OEFFENSCHOOL,
VERVATTENDE

In een klein beslek meerderendeels alles, 't geen tot deze Konst eenige betrekking heeft, de Geneeskunde uitgezonderd, uitgegeeven bij wijze van Lessen,

DOOR DEN
PROFESSOR JACOBS.

Met kopere Plaeten.

Spaert, goede Boergodin! de zwanger Vrouw! bewaerd
De Vraag, en dat ze rijp al zaggjes woord gheerd.

TE GEND,
Bij J. F. VANDER SCHUEREN, in de Drujckellege, bij d'Appel-lugge.

M. D. CC. LXXXIV.

Afb. 10: Titelpagina van Prof. Jacobs' Vroedkundige Oeffenschool (1784)

verscheen in 1784 de monumentale, schitterend geïllustreerde Vroedkundige Oeffenschool (Afb. 10), een werk dat herhaaldelijk is herdrukt en in het Frans is vertaald en tot in het midden van de negentiende eeuw als standaardwerk gold⁽²⁸⁾. Professor Jacobs was een enthousiasmerende lesgever, zelfs in die mate dat het Gentse initiatief gesteund werd door de landvoogd en door de besturen van de kasselrijen Oudburg, Kortrijk, Oudenaarde en Aalst. In het Land van Aalst werden de lokale besturen en pastoors door het landcollege met een rondschrjven van 21 maart 1782 aangemaand om vroedvrouwen en kandidaat-vroedvrouwen naar de cursus van Jacobs te sturen. Die oproep werd een succes: niet minder dan 103 kandidaten, onder wie twee mannen, werden afgevaardigd.

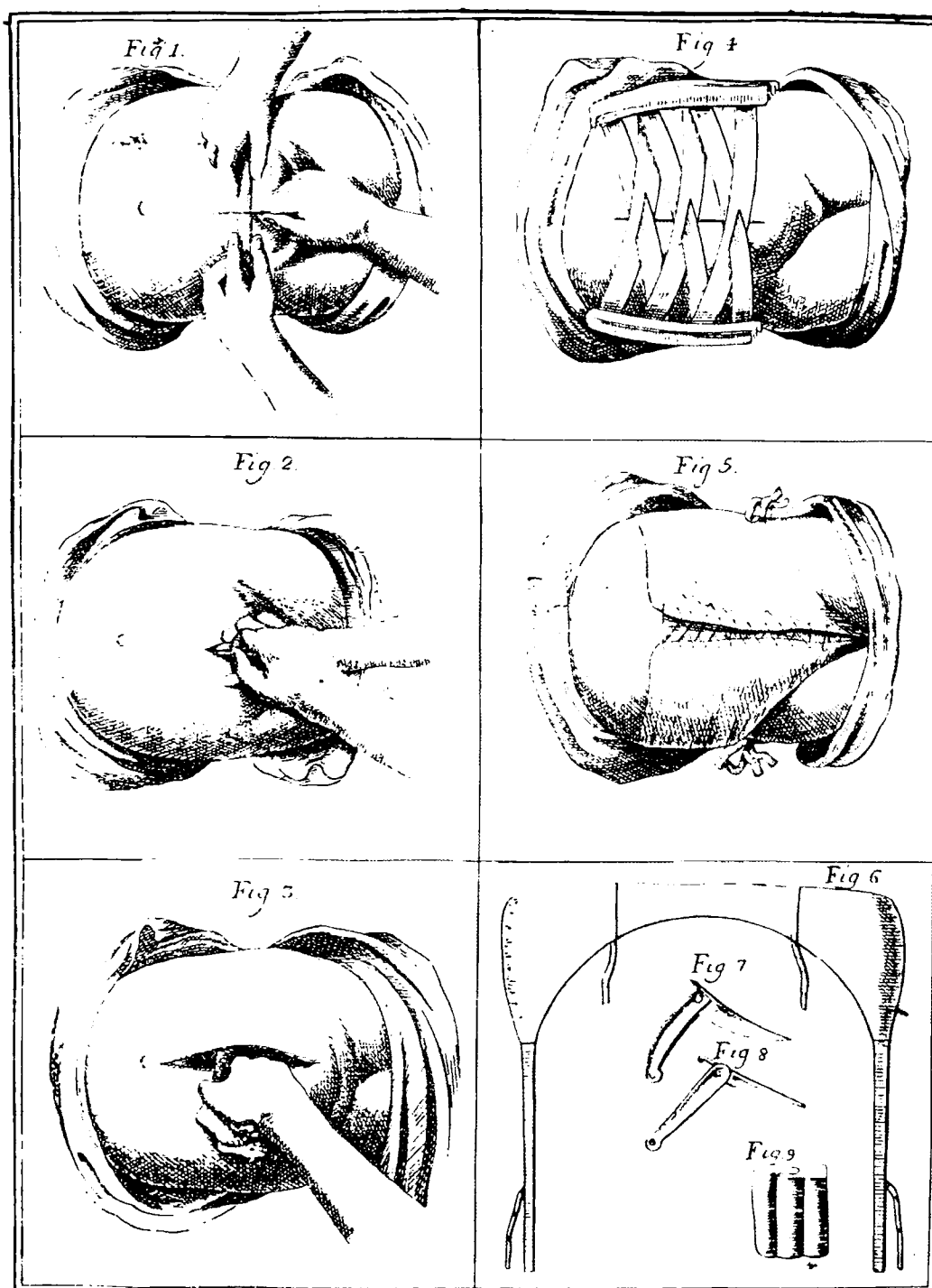
⁽²⁴⁾ J. DE BROUWER, *op. cit.*, p. 796.

⁽²⁵⁾ Pieter Jozef van Baveghem (Markgrave 1745 - Baasrode 1804), chirurgijn, vroedmeester, auteur van talrijke bijdragen over hygiëne en gezondheid.

⁽²⁶⁾ L. ELAUT, *Voortgezet onderricht voor vroedvrouwen in de kastelnij van Aalst op het einde van de 18^e eeuw in Het Land van Aalst*, 8, 1956, (1), p. 1.

⁽²⁷⁾ Jan Bernard Jacobs (Lochristi 1734 - Marche-en-Famenne 1790), chirurgijn, professor vroedkunde in Gent, koninklijk hoogleraar in Brussel, auteur van diverse verloskundige bijdragen. Zijn belangrijkste werk 'De Vroedkundige Oeffenschool' gold als het meest volledige handboek over bevallingen. Vaak bevond zich een exemplaar op het gemeentehuis of de pastorie.

⁽²⁸⁾ L. VAN DAMME, *De vroedkundige oefenschool van J. Bernard Jacobs (1764)* in *Scientiarum Historia*, 3 (2), 1961, p. 83-93; M. THIERY, *Enkele mijlpalen in de ontwikkelingsgeschiedenis van de verloskunde in Vlaanderen* in R. VAN HEE, *Heelkunde in Vlaanderen door de eeuwen heen. In het voetsporen van Yperman*, Brussel, Gemeentekrediet, 1990, p. 261.

Afb. 11: Technische details in verband met de keizersnede uit Professor Jacobs' Vroedkundige Oeffenschool (1784)

Op 31 mei 1782 vertrokken ze in groep uit de vier verzamelplaatsen Geraardsbergen, Aalst, Zottegem en Leupegem. Uit het Geraardsbergse namen zeventien kandidaten deel aan de cursus die anderhalve maand zou duren. Onder hen bevonden zich de echtgenote Marie Anne Faute en dochter Josine van de koster Karel Kindekens uit Onkerzele(-Nederboelare); Catharina De Bruyne, dochter van Antoon, Marie Anne Van

Droogenbroeck, dochter van Jan Baptist en Caroline Baillieu, dochter van Livinus uit Viane; Catharina Schols en haar zuster Adriana, dochters van Charles uit Moerbeke; Catharina Beirnaert, weduwe van Pieter Vander Mijsbrugge, Joanna Catherina De Beck, vrouw van Batholomeus Mathijs en Anne Catherina Noels, vrouw van Jacobus Francx uit Overboelare(-Goeferdinge); Marie Catharine Buydens, dochter van Pieter uit

Vloerzegem; vroedvrouw Theresia De Smet uit Zarlardingne en ten slotte Isabelle Laurent, dochter van Pieter uit Schendelbeke.

De parochies Ophasselt, Idegem en Smeerebbe antwoordden geen kandidaten te vinden. Uit Grimminge, Nieuwenhove-Waarbeke en Zandbergen kwam er geen reactie. Slechts vijf van deze kandidaten slaagden in het opzet: Marie Anne Van Droogenbroeck - behaalde een derde plaats en als prijs een paar zilveren gespen - en Catharina De Bruyne uit Viane, Josine Kindekens uit Onkerzele, Theresia De Smet uit Zarlardingne en Catharina Schols uit Moerbeke. Ook de volgende jaren werd de cursus ingericht. In 1784 kreeg Florentina D'Haene uit Zarlardingne een gunstige beoordeling. Deze nam ook in 1785 deel aan de lessen en ze behaalde toen de eerste prijs en een paar gouden oorringen als beloning. Nog in dat zelfde jaar slaagde Marie Kindekens uit Idegem, die het nog eens overdeed in 1786⁽²⁹⁾.

Een nieuwe tijdsgeest

De periode 1780-1820 (met als hoogtepunt de Franse Revolutie met zijn nasleep van politieke, staatkundige en maatschappelijke omvormingen) bracht ook op het vlak van de medische beroepen een breuk teweeg met een traditie die eeuwen had bestaan. De invloed van dit veranderingsproces op de geneeskunde en op de ontwikkeling van de westerse gezondheidszorg liet zich op diverse terreinen voelen. Het is ook de periode van de belangrijke evoluties in het wetenschappelijk denken en de opvattingen van medici. Die nieuwe mentaliteit uitte zich vooral in het proefondervindelijke onderzoek. De grote theorieën en verheven woorden ruimden plaats voor de praktische toepassingen en experimenten. Tegelijkertijd was de invloed te merken uit diverse

⁽²⁹⁾ Stadsarchief Aalst, fonds Kasselrij Aalst, nrs. 1425, 1455, 1462, 1475, 1480, 1483; L. ELAUT, *op. cit.*, p. 14.

(1)
 (2)
 (3)
 (4)
 (5)
 (6)
 (7)
 (8)
 (9)
 (10)
 (11)
 (12)
 (13)
 (14)
 (15)
 (16)
 (17)
 (18)
 (19)
 (20)
 (21)
 (22)
 (23)
 (24)
 (25)
 (26)
 (27)
 (28)
 (29)
 (30)
 (31)
 (32)
 (33)
 (34)
 (35)
 (36)
 (37)
 (38)
 (39)
 (40)
 (41)
 (42)
 (43)
 (44)
 (45)
 (46)
 (47)
 (48)
 (49)
 (50)
 (51)
 (52)
 (53)
 (54)
 (55)
 (56)
 (57)
 (58)
 (59)
 (60)
 (61)
 (62)
 (63)
 (64)
 (65)
 (66)
 (67)
 (68)
 (69)
 (70)
 (71)
 (72)
 (73)
 (74)
 (75)
 (76)
 (77)
 (78)
 (79)
 (80)
 (81)
 (82)
 (83)
 (84)
 (85)
 (86)
 (87)
 (88)
 (89)
 (90)
 (91)
 (92)
 (93)
 (94)
 (95)
 (96)
 (97)
 (98)
 (99)
 (100)
 (101)
 (102)
 (103)
 (104)
 (105)
 (106)
 (107)
 (108)
 (109)
 (110)
 (111)
 (112)
 (113)
 (114)
 (115)
 (116)
 (117)
 (118)
 (119)
 (120)
 (121)
 (122)
 (123)
 (124)
 (125)
 (126)
 (127)
 (128)
 (129)
 (130)
 (131)
 (132)
 (133)
 (134)
 (135)
 (136)
 (137)
 (138)
 (139)
 (140)
 (141)
 (142)
 (143)
 (144)
 (145)
 (146)
 (147)
 (148)
 (149)
 (150)
 (151)
 (152)
 (153)
 (154)
 (155)
 (156)
 (157)
 (158)
 (159)
 (160)
 (161)
 (162)
 (163)
 (164)
 (165)
 (166)
 (167)
 (168)
 (169)
 (170)
 (171)
 (172)
 (173)
 (174)
 (175)
 (176)
 (177)
 (178)
 (179)
 (180)
 (181)
 (182)
 (183)
 (184)
 (185)
 (186)
 (187)
 (188)
 (189)
 (190)
 (191)
 (192)
 (193)
 (194)
 (195)
 (196)
 (197)
 (198)
 (199)
 (200)
 (201)
 (202)
 (203)
 (204)
 (205)
 (206)
 (207)
 (208)
 (209)
 (210)
 (211)
 (212)
 (213)
 (214)
 (215)
 (216)
 (217)
 (218)
 (219)
 (220)
 (221)
 (222)
 (223)
 (224)
 (225)
 (226)
 (227)
 (228)
 (229)
 (230)
 (231)
 (232)
 (233)
 (234)
 (235)
 (236)
 (237)
 (238)
 (239)
 (240)
 (241)
 (242)
 (243)
 (244)
 (245)
 (246)
 (247)
 (248)
 (249)
 (250)
 (251)
 (252)
 (253)
 (254)
 (255)
 (256)
 (257)
 (258)
 (259)
 (260)
 (261)
 (262)
 (263)
 (264)
 (265)
 (266)
 (267)
 (268)
 (269)
 (270)
 (271)
 (272)
 (273)
 (274)
 (275)
 (276)
 (277)
 (278)
 (279)
 (280)
 (281)
 (282)
 (283)
 (284)
 (285)
 (286)
 (287)
 (288)
 (289)
 (290)
 (291)
 (292)
 (293)
 (294)
 (295)
 (296)
 (297)
 (298)
 (299)
 (300)
 (301)
 (302)
 (303)
 (304)
 (305)
 (306)
 (307)
 (308)
 (309)
 (310)
 (311)
 (312)
 (313)
 (314)
 (315)
 (316)
 (317)
 (318)
 (319)
 (320)
 (321)
 (322)
 (323)
 (324)
 (325)
 (326)
 (327)
 (328)
 (329)
 (330)
 (331)
 (332)
 (333)
 (334)
 (335)
 (336)
 (337)
 (338)
 (339)
 (340)
 (341)
 (342)
 (343)
 (344)
 (345)
 (346)
 (347)
 (348)
 (349)
 (350)
 (351)
 (352)
 (353)
 (354)
 (355)
 (356)
 (357)
 (358)
 (359)
 (360)
 (361)
 (362)
 (363)
 (364)
 (365)
 (366)
 (367)
 (368)
 (369)
 (370)
 (371)
 (372)
 (373)
 (374)
 (375)
 (376)
 (377)
 (378)
 (379)
 (380)
 (381)
 (382)
 (383)
 (384)
 (385)
 (386)
 (387)
 (388)
 (389)
 (390)
 (391)
 (392)
 (393)
 (394)
 (395)
 (396)
 (397)
 (398)
 (399)
 (400)
 (401)
 (402)
 (403)
 (404)
 (405)
 (406)
 (407)
 (408)
 (409)
 (410)
 (411)
 (412)
 (413)
 (414)
 (415)
 (416)
 (417)
 (418)
 (419)
 (420)
 (421)
 (422)
 (423)
 (424)
 (425)
 (426)
 (427)
 (428)
 (429)
 (430)
 (431)
 (432)
 (433)
 (434)
 (435)
 (436)
 (437)
 (438)
 (439)
 (440)
 (441)
 (442)
 (443)
 (444)
 (445)
 (446)
 (447)
 (448)
 (449)
 (450)
 (451)
 (452)
 (453)
 (454)
 (455)
 (456)
 (457)
 (458)
 (459)
 (460)
 (461)
 (462)
 (463)
 (464)
 (465)
 (466)
 (467)
 (468)
 (469)
 (470)
 (471)
 (472)
 (473)
 (474)
 (475)
 (476)
 (477)
 (478)
 (479)
 (480)
 (481)
 (482)
 (483)
 (484)
 (485)
 (486)
 (487)
 (488)
 (489)
 (490)
 (491)
 (492)
 (493)
 (494)
 (495)
 (496)
 (497)
 (498)
 (499)
 (500)
 (501)
 (502)
 (503)
 (504)
 (505)
 (506)
 (507)
 (508)
 (509)
 (510)
 (511)
 (512)
 (513)
 (514)
 (515)
 (516)
 (517)
 (518)
 (519)
 (520)
 (521)
 (522)
 (523)
 (524)
 (525)
 (526)
 (527)
 (528)
 (529)
 (530)
 (531)
 (532)
 (533)
 (534)
 (535)
 (536)
 (537)
 (538)
 (539)
 (540)
 (541)
 (542)
 (543)
 (544)
 (545)
 (546)
 (547)
 (548)
 (549)
 (550)
 (551)
 (552)
 (553)
 (554)
 (555)
 (556)
 (557)
 (558)
 (559)
 (560)
 (561)
 (562)
 (563)
 (564)
 (565)
 (566)
 (567)
 (568)
 (569)
 (570)
 (571)
 (572)
 (573)
 (574)
 (575)
 (576)
 (577)
 (578)
 (579)
 (580)
 (581)
 (582)
 (583)
 (584)
 (585)
 (586)
 (587)
 (588)
 (589)
 (590)
 (591)
 (592)
 (593)
 (594)
 (595)
 (596)
 (597)
 (598)
 (599)
 (600)
 (601)
 (602)
 (603)
 (604)
 (605)
 (606)
 (607)
 (608)
 (609)
 (610)
 (611)
 (612)
 (613)
 (614)
 (615)
 (616)
 (617)
 (618)
 (619)
 (620)
 (621)
 (622)
 (623)
 (624)
 (625)
 (626)
 (627)
 (628)
 (629)
 (630)
 (631)
 (632)
 (633)
 (634)
 (635)
 (636)
 (637)
 (638)
 (639)
 (640)
 (641)
 (642)
 (643)
 (644)
 (645)
 (646)
 (647)
 (648)
 (649)
 (650)
 (651)
 (652)
 (653)
 (654)
 (655)
 (656)
 (657)
 (658)
 (659)
 (660)
 (661)
 (662)
 (663)
 (664)
 (665)
 (666)
 (667)
 (668)
 (669)
 (670)
 (671)
 (672)
 (673)
 (674)
 (675)
 (676)
 (677)
 (678)
 (679)
 (680)
 (681)
 (682)
 (683)
 (684)
 (685)
 (686)
 (687)
 (688)
 (689)
 (690)
 (691)
 (692)
 (693)
 (694)
 (695)
 (696)
 (697)
 (698)
 (699)
 (700)
 (701)
 (702)
 (703)
 (704)
 (705)
 (706)
 (707)
 (708)
 (709)
 (710)
 (711)
 (712)
 (713)
 (714)
 (715)
 (716)
 (717)
 (718)
 (719)
 (720)
 (721)
 (722)
 (723)
 (724)
 (725)
 (726)
 (727)
 (728)
 (729)
 (730)
 (731)
 (732)
 (733)
 (734)
 (735)
 (736)
 (737)
 (738)
 (739)
 (740)
 (741)
 (742)
 (743)
 (744)
 (745)
 (746)
 (747)
 (748)
 (749)
 (750)
 (751)
 (752)
 (753)
 (754)
 (755)
 (756)
 (757)
 (758)
 (759)
 (760)
 (761)
 (762)
 (763)
 (764)
 (765)
 (766)
 (767)
 (768)
 (769)
 (770)
 (771)
 (772)
 (773)
 (774)
 (775)
 (776)
 (777)
 (778)
 (779)
 (780)
 (781)
 (782)
 (783)
 (784)
 (785)
 (786)
 (787)
 (788)
 (789)
 (790)
 (791)
 (792)
 (793)
 (794)
 (795)
 (796)
 (797)
 (798)
 (799)
 (800)
 (801)
 (802)
 (803)
 (804)
 (805)
 (806)
 (807)
 (808)
 (809)
 (810)
 (811)
 (812)
 (813)
 (814)
 (815)
 (816)
 (817)
 (818)
 (819)
 (820)
 (821)
 (822)
 (823)
 (824)
 (825)
 (826)
 (827)
 (828)
 (829)
 (830)
 (831)
 (832)
 (833)
 (834)
 (835)
 (836)
 (837)
 (838)
 (839)
 (840)
 (841)
 (842)
 (843)
 (844)
 (845)
 (846)
 (847)
 (848)
 (849)
 (850)
 (851)
 (852)
 (853)
 (854)
 (855)
 (856)
 (857)
 (858)
 (859)
 (860)
 (861)
 (862)
 (863)
 (864)
 (865)
 (866)
 (867)
 (868)
 (869)
 (870)
 (871)
 (872)
 (873)
 (874)
 (875)
 (876)
 (877)
 (878)
 (879)
 (880)
 (881)
 (882)
 (883)
 (884)
 (885)
 (886)
 (887)
 (888)
 (889)
 (890)
 (891)
 (892)
 (893)
 (894)
 (895)
 (896)
 (897)
 (898)
 (899)
 (900)
 (901)
 (902)
 (903)
 (904)
 (905)
 (906)
 (907)
 (908)
 (909)
 (910)
 (911)
 (912)
 (913)
 (914)
 (915)
 (916)
 (917)
 (918)
 (919)
 (920)
 (921)
 (922)
 (923)
 (924)
 (925)
 (926)
 (927)
 (928)
 (929)
 (930)
 (931)
 (932)
 (933)
 (934)
 (935)
 (936)
 (937)
 (938)
 (939)
 (940)
 (941)
 (942)
 (943)
 (944)
 (945)
 (946)
 (947)
 (948)
 (949)
 (950)
 (951)
 (952)
 (953)
 (954)
 (955)
 (956)
 (957)
 (958)
 (959)
 (960)
 (961)
 (962)
 (963)
 (964)
 (965)
 (966)
 (967)
 (968)
 (969)
 (970)
 (971)
 (972)
 (973)
 (974)
 (975)
 (976)
 (977)
 (978)
 (979)
 (980)
 (981)
 (982)
 (983)
 (984)
 (985)
 (986)
 (987)
 (988)
 (989)
 (990)
 (991)
 (992)
 (993)
 (994)
 (995)
 (996)
 (997)
 (998)
 (999)
 (1000)

In consequentie van H^o beschrijff vanden 21st maer tot le^{de} leden
 syn d'inductie de vooren gedaen binnen de respectie^{de} prochie
 vanden Lande ende Baronie van Boelare tot he^{de} Hofcammer
 van twee a' d'ij' personen hebbende den a'nderdom' bij het
 selde beschrijff gherequiroet. de welke hiin in de voer
 vunde' lauden' willen' onderwijzen op den voet onse
 in conformiteit van he^{de} Jores' beschrijff hebbende
 par desen deere van H^o 1st advij'soren' by laste van L^o
 baillud ende de respectie^{de} wor'kuederen' der naer'schre^{de}
 prochien dat onanghesien de gedaene' de vooren moer
 binnen de prochien van deffinghe, gedeghenit' smeerblee'
 tot hier toe' niemand' besonnen' en heeft ende dat hiin
 voor de naer'schre^{de} prochien daer toe hiin' wordt
 gegeven hebbende weten

Voor neder boelare ende onkersele' marie' anno' salve' hijsse
 + van carol vinderken' coster' der voer' 1° prochie van
 neder boelare ende onkersele' a'ndt 45 jaeren' salve'
 + vinderken' hijsse' d'oghler' onghel'ainde' laude'
 24 jaeren' salve' hijsse' woonende binnen onkersele'

Stor' over boelare ende goessferdinge' cath^o beinaert west

Afb. 12: Voorstelling van de kandidaten voor de cursus vroedkunde uit de baronie Boelare in 1782

Het medische verzorgingspatroon in 1796

Een bevolkingstelling van 1796 (RA Gent, fonds Scheldedepartement, nr. 6.091, telling van 29 messidor IV) leert ons dat de stad Geraardsbergen toen 5.895 inwoners telde, van wie 4.253 ouder dan 12 jaar en 1.642 jonger dan 12 jaar. Verder geeft de telling ook informatie over de beroepsactiviteit van de gezinshoofden. Op de eerste plaats zetten we alle medische zorgverleners

die vermeld zijn op een rijtje. Verder gaan we hun frequentie na per 1000 inwoners.

In 1796 waren er in de stad vijf licentiaten in de medicijnen: Jacobus Thibaut, Denis Joseph Delpont, Philippe Jacques Vander Elst, Joseph Roman en Adrien Delpont.

Er praktiseerden vier chirurgijnen: Paul François Battheus, Guillaume Droesbeke, Emanuel De Blocq en François Delemarre.

Er was één vroedvrouw: waarschijnlijk

Marie Anne Deprez.

Voor medicijnen kon men bij acht apothecarissen terecht: Charles Morren, Henri Louis Opendries, Philippe Joseph Walckiers, Jean Laurent Callebaut, Jean Vleys, Pierre Bijl, Francis Vander Mijnsbrugghe en Charles Van Lul.

Ten slotte was er nog één drogist: Isabelle Schautheer.

Voor verdere informatie over deze medische dienstverleners verwijzen we naar hoofdstuk 2.

Medische zorgverleners in Geraardsbergen per 1000 inwoners

	Aantal	Per 1.000 inwoners
Licentiaten in de medicijnen	5	0,8
Chirurgijnen	4	0,7
Vroedvrouwen	1	0,2
Apothecarissen	8	1,4
Drogisten	1	0,2
Totaal	19	3,3

Uit dit overzicht blijkt dat op de drempel van de negentiende eeuw de beroepsgroep ‘medici’ goed vertegenwoordigd was. We kunnen zelfs spreken van een relatieve concentratie aan apothecarissen.

Door de sterke aanwezigheid van dokters en chirurgijnen was de nood aan vroedvrouwen beperkt.

Een drogist in een kleine stad was eerder een witte raaf. Deze cijfers vergelijken we nu met de andere Oost-

Vlaamse steden en het arrondissement Aalst, wat ons zal toelaten enkele uitspraken te doen over de ontwikkelingsgraad van de medische sector in Geraardsbergen bij het begin van de Franse periode.

Medische zorgverleners in de Oost-Vlaamse steden en het arrondissement Aalst per 1000 inwoners

Steden	Licentiaten in de medicijnen	Chirurgijnen	Vroedvrouwen
Geraardsbergen	0,8	0,7	0,2
Aalst	0,5	0,4	0,0
Deinze	1,1	0,4	0,0
Dendermonde	1,1	1,1	0,0
Eeklo	0,5	0,4	0,0
Gent	0,6	0,9	0,4
Lokeren	0,7	0,4	0,6
Ninove	1,3	1,6	0,0
Oudenaarde	0,8	0,8	0,5
Ronse	0,6	0,2	0,0
Sint-Niklaas	0,6	0,8	0,1
Arrondissement Aalst(*)	0,3	0,5	0,04

(*) steden inbegrepen

(Bron: L. JASPERS en C. STEVENS, *Arbeid en tewerkstelling in Oost-Vlaanderen op het einde van het Ancien Régime*, Gent, 1985, p. 112)

Uit dit vergelijkend overzicht blijkt dat Geraardsbergen per 1.000 inwoners de vijfde beste verhouding had onder de Oost-Vlaamse steden. Ninove, Dendermonde, Oudenaarde en Gent kenden een grotere concentratie aan dokters, chirurgijnen en vroedvrouwen. Lokeren, Sint-Niklaas, Deinze en vooral Aalst en Eeklo behaalden een lagere verhouding. Ook het arrondissement Aalst en dan vooral het platteland scoorde over de ganse lijn behoorlijk lager.

wetenschappelijke disciplines, zoals de natuurkunde en de scheikunde. Al helemaal nieuw was het besef dat ook ziektepreventie van belang is. Kennis om te behandelen is uiteraard nodig, maar kennis om ziekten te voorkomen krijgt nu ook aandacht. Door die nieuwe wending werden medici ook ingeschakeld in het maatschappelijke beleid. Er werd een beroep gedaan op hun kennis om de openbare gezondheid te verbeteren. Zo ontstond ook steeds meer aandacht voor een betere hygiëne, er werd geijverd voor zuiver drinkwater en het belang van riolering werd ingezien. Nog een gevolg van die aandacht was een strengere controle op de praktijk van de medische beroepen zelf. Ook de vele vooroordelen over levensgewoonten, (gebrek aan) hygiëne en ziekten werden stilaan aangepakt. Die vooroordelen werden ook in stand gehouden door allerhande kwakzalvers en zelfs door sommige autoriteiten. Nu vragen de medici de wettelijke bescherming van hun beroepen. Tegelijkertijd krijgen ze almaar meer invloed op het beleid. Vanaf 1795 vinden we dan ook heel wat artsen en apothekers in politieke kringen ⁽³⁰⁾.

De Franse periode

Tijdens de Franse overheersing werden alle oude organisaties en instellingen afgeschaft. Op 16 november 1795 werden de decreten van 2 maart en 14 juni 1791 ook in onze contreien toepasbaar. De decreten bepaalden onder meer: de onmiddellijke afschaffing van ambachten en gilden, het openstellen van elk beroep voor iedereen die het

Afb. 13: Affiche die de oprichting aankondigt van een nieuwe openbare school voor geneeskunde in 1806

wilde uitoefenen en het verbod om nog beroepsorganisaties op te richten met de bedoeling de oude verenigingen nieuw leven in te blazen of te vervangen ⁽³¹⁾. Ook de verschillende collegia medica vielen onder deze decreten en werden afgeschaft. Bij gebrek aan toezicht krijgen echter de kwakzalvers en charlatans zowat de vrije hand, vooral op het platteland. Pas in 1818 kwam daarvoor een gepaste oplossing.

Op 10 maart 1803 werd de belangrijke kaderwet op de geneeskunde of de code médical van kracht. Hierbij werd onder meer het diploma van *doctor in de heelkunde* ingevoerd. Van de student heelkunde werd een analoge opleiding geëist als van de student geneeskunde. Om de doktersgraad te halen, moesten de kandidaten voor beide opleidingen vijf examens in het openbaar afleggen. Hiervan

moesten er minstens twee in het Latijn gebeuren. De verdediging van een thesis werd verplicht, evenals het uitvoeren van een praktische proef, de *clinique externe*. Het cumuleren van de graad van doctor in de geneeskunde en heelkunde werd toegelaten ⁽³²⁾.

De diploma's van licentiaat in de medicijnen en heelmeester werden afgeschaft en in de plaats kwam als lager geschoold medisch personeel de *gezondheidsofficier*, die zich vooral buiten de steden zou vestigen. In de praktijk bleven, wegens onderbezetting van het medische personeel en mits een aanvraag tot erkenning of het slagen van de nodige proeven, de 'oude' licentiaten, heelmeesters, apothekers, drogisten en vroedvrouwen wel op post ⁽³³⁾. In de plaats van de medische colleges kwam er in elk departement een medische jury, die de taak van de oude collegia in zake het afnemen van examens en het uitreiken van diploma's overnam. In de geest van de wet van 1803 werd in Gent op 2 juli 1806 door de prefect van het Schelddepartement Failpoult de 'oude school voor heelkunde' afgeschaft en een nieuwe openbare school voor geneeskunde, heelkunde en farmacie ingericht. Deze school stond in het departement in voor de organisatie van de lessen geneeskunde en heelkunde voor de gezondheidsofficieren, evenals voor de opleiding van oogartsen, apothekers, drogisten en vroedvrouwen. Wie de graad van doctor wilde behalen, moest daarna verder studeren in Parijs, Straatsburg of Leiden. De Leuvense universiteit was immers in 1797 afgeschaft en van het voornemen

⁽³⁰⁾ K. VELLE, *Heelkunde en samenleving in de 19e eeuw*, in R. VAN HEE (ed.), *Heelkunde in Vlaanderen door de eeuwen heen. In het voetsporen van Yperman*, Brussel, Gemeentekrediet, 1990, p. 186-188.

⁽³¹⁾ M. VAN ROY, *op cit.*, p. 139.

⁽³²⁾ K. VELLE, *op cit.*, p. 194.

⁽³³⁾ Rijksarchief Gent, fonds Schelddepartement, nr. 3640/2: 'Tableau Général' van de erkende licentiaten, heelmeesters en verloskundigen in 1804; nr. 4788: lijsten met de erkende gezondheidsofficieren, licentiaten, heelmeesters, apothekers en vroedvrouwen in 1808; 3024/12: besluit van de prefect dat alle gezondheidsofficieren, apothekers, vroedvrouwen en drogisten in een examen moeten slagen en 3024/15: brief aan de burgemeesters ter mededeling van de datum van het examen (Gent 20 april 1805).

om er een in Brussel op te richten kwam niets terecht ⁽³⁴⁾.

De Hollandse periode

Op 23 september 1816 besloot koning Willem I het universitair onderwijs in de Zuidelijke Nederlanden op Nederlandse maat te schoeien. In Leuven, Luik en Gent werd een rijksuniversiteit georganiseerd. In 1817 werd in Gent een faculteit geneeskunde toegevoegd. Ze was in feite een voortzetting op universitair niveau van een onderdeel van de 'school voor geneeskunde' uit de Franse periode. Wie aan de universiteit het diploma dokter in de geneeskunde had behaald, kon - mits het afleggen van enkele supplementaire proeven - ook het diploma doctor in de heelkunde en/of *doctor in de vroedkunde* behalen ⁽³⁵⁾.

Daarnaast kon ook het diploma doctor in de artsenijbereidkunde worden ingevoerd, eveneens voor wie al doctor in de geneeskunde was ⁽³⁶⁾. De cumulatie van diverse beroepen werd opnieuw verboden. Ondanks het feit dat bijvoorbeeld een dokter-heelkundige vooreerst een diploma in de geneeskunde moest behalen mocht hij zich enkel inlaten met la médecine externe, met uitzondering echter voor wie zich vestigde op het platteland of in een stad waar geen lokale medische commissie bestond. Als chirurg mocht hij slechts in uitzonderlijke gevallen medicatie voorschrijven. Voor de uitoefening van de oogheelkunde moest hij voor de Provinciale Medische Commissie - en niet aan de universiteit - een bijkomende proef afleggen.

Het diploma van heelmeester werd terug ingevoerd en de graad van gezondheidsofficier afgeschaft. In de plaats van gezondheidsofficier kwamen diverse categorieën zoals heelmeester van de stad, heelmeester ten platte lande, vroedmeester en tandmeester. Verder werden apotheker, drogist, herborist en vroedvrouw als lagere practici behouden. Al die graden moesten door de Provinciale Medische Commissie erkend en geregistreerd worden en ze golden slechts voor de betrokken provincie met uitzondering voor de tandmeester die in het ganse Koninkrijk mocht optreden ⁽³⁷⁾.

De titel *heelmeester in de stad* werd op de eerste plaats ingericht om in de steden het gebrek aan doctors in de heelkunde te compenseren. De opleiding bestond in vier jaar cours spéciaux, die in de diverse provinciale hoofdplaatsen werden georganiseerd. Na het slagen in het examen voor de Provinciale Medische Commissie kon de laureaat - met de zelfde bevoegdheden als een dokter-heelkundige - zich vestigen in een stad met een lokale medische commissie ⁽³⁸⁾.

Een belangrijke titel was *heelmeester ten platte lande*. Ook hiervoor was er dezelfde opleiding, maar het diploma gold enkel in landelijke gebieden en steden zonder lokale medische commissie. De bevoegdheid van de heelmeester op het platteland was dezelfde als een dokter, met uitzondering van het verrichten van gevaarlijke operaties en het begeleiden van moeilijke bevallingen. Hij mocht

in geringe mate wel 'interne aandoeningen' behandelen en moest hiervoor over een door de Provinciale Medische Commissie bepaald instrumentarium en medicatiemiddelen beschikken. Vooral het wettelijk mogen leveren van medicamenten vormde een twistpunt met de apothekers die hierin een aanslag zagen op hun eeuwenoude monopolie.

Om enigszins onder het nijpende tekort aan medici uit te komen, werd op 29 juni 1824 de wetgeving versoepeld. Zo konden gezondheidsofficieren met twintig jaar legerdienst zonder examen af te leggen zich als heelkundigen vestigen. Een gezondheidsofficier eerste klas (chirurgien major) mocht zich plaatsen in de stad en een gezondheidsofficier tweede of derde klas (*chirurgien aide major* of *chirurgien sous aide*) op het platteland.

Om het prangende gebrek aan doctors in de vroedkunde tegen te gaan, ontstond de nieuwe titel *vroedmeester*. De opleiding bestond uit een driejarige cours spéciaux, ingericht door de Provinciale Medische Commissie en een stageperiode van drie jaar. De vroedmeester moest eveneens over een bepaald instrumentarium beschikken, maar mocht aan geen 'geneeskunde' doen.

Het nieuwe beroep van tandmeester werd ingevoerd om de plaag aan rondtrekkende 'tandenttrekkers' tegen te gaan. De cursus kon worden ingericht door een Provinciale Medische Commissie, maar in tegenstelling tot de vorige titels

⁽³⁴⁾ Rijksarchief Gent, fonds Schelvedepartement, nrs. 3860/3, 3860/7, 3861/3 en 3640/3. Er werden vijf professoren en één 'adjoint' aangesteld. Het corps was als volgt samengesteld: Jan Karel (Charles) Van Rotterdam: theorie en praktijk geneeskunde; Joseph François Kluyskens: theorie en praktijk heelkunde; G. Karel (Charles) De Brucq, theorie en praktijk verloskunde; Nicolaus Francis De Blocq: anatomie en fysiologie; Petrus (Pierre) Beyts, chemie, farmacie en botanica. Deze laatste werd voor chemie bijgestaan door Petrus (Pierre) Vande Castele. De lessen gingen door in de Bijloke en de voormalige kunstacademie.

⁽³⁵⁾ K. VELLE, *op. cit.*, p. 194.

⁽³⁶⁾ F.A. SONDERVORST, *op. cit.*, p. 157.

⁽³⁷⁾ K. VELLE, *op. cit.*, p. 195-197.

⁽³⁸⁾ Hadden in Oost-Vlaanderen in 1823 een lokale medische commissie: Gent, Aalst, Dendermonde, Ronse en Sint-Niklaas. Een commissie kon op eigen kosten opgericht worden in steden met minstens vier dokters.

gold het diploma wel voor het hele koninkrijk. De professionalisering van het tandentrekken begon pas na 1850 en de opleiding van tandheelkundige werd pas definitief bij KB van 30 december 1884.

Er kwam een beter georganiseerd 'toevoorzicht' op de uitoefening van de medische beroepen. Op 12 maart 1818 verscheen hierover een Nederlandse wet die de basis legde van de 'geneeskundige staatsregeling' en die tot ver in de twintigste eeuw zal stand houden⁽³⁹⁾. Deze wet voorzag onder meer in de jaarlijkse publicatie van een officiële lijst van de beoefenaars van de geneeskunde. De lijst werd opgesteld door de Provinciale Medische Commissie en de burgemeesters werden lokaal belast met het toezicht hierover. Ten slotte nog dit: bij KB van 24 augustus 1827 werd in Gent een volwaardige provinciale school voor vroedvrouwen opgericht.

Na de Belgische Onafhankelijkheid

Al onder het Hollandse bestuur klonk er van de artsen kritiek op het naast elkaar bestaan van de twee soorten medici: een categorie lager geschoolden, heelmeesters en gezondheidsofficieren, opgeleid in de provinciale scholen en een categorie hoger geschoolden, artsen, met een universitaire titel. Na 1830 klonk die eis tot gelijkstelling steeds luider en het werd een thema op de parlementaire agenda. Daarnaast ontstond er een nieuw debat rond de eenvormigheid van de academische opleiding. Voorstanders hiervan wilden slechts één diploma van doctor in de drie takken van de geneeskunde. Aan de eerste discussie kwam een

einde met de wet op het hoger onderwijs van 27 september 1835. De tweede discussie over de cumul sleepte aan tot 1849. Vijf jaar lang zocht het parlement een oplossing voor de reorganisatie van het hoger onderwijs. Nog tijdens het onderzoek werden twee vrije universiteiten opgericht, op 20 oktober 1834 een universiteit gebaseerd op een lekenfilosofie in Brussel en op 4 november 1834 een katholieke universiteit in Mechelen. Daarnaast bleven de drie rijksuniversiteiten bestaan in Leuven, Gent en Luik⁽⁴⁰⁾. De nieuwe wet op het hoger onderwijs voorzag in totaal vier universiteiten: de rijksuniversiteiten in Gent en Luik, naast de vrije universiteiten in Leuven en Brussel. Die universiteiten werden met uitzondering van de opleiding van apotheker volledig belast met het medische onderwijs. Voor alle faculteiten werd een duidelijk programma geschreven met de te doceren medische vakken. De nadruk kwam vooral te liggen op de klinische en medische praktijk. Alle diploma's van doctor in de geneeskunde, heelkunde en verloskunde werden verleend door één centrale jury in Brussel. Pas in 1876 achtte het parlement het peil van alle universiteiten voldoende hoog om hen zelf de diploma's te laten uitreiken⁽⁴¹⁾. De cumul van titels werd opnieuw toegelaten op voorwaarde dat de betrokkenen een speciaal praktijkexamen aflegden. Doctors in de geneeskunde moesten slagen in de proeven over heelkundige ingrepen en bevallingen, doctors in de heelkunde uitsluitend over bevallingen⁽⁴²⁾. Het voortbestaan van de lagere medische scholen kwam door de wet op het hoger onderwijs in het gedrang. Er mochten

immers geen diploma's van heelmeesters en vroedmeesters meer afgeleverd worden. Bij wijze van overgangsmaatregel konden de provinciale medische commissies tegen uiterlijk 1 juli 1836 examens organiseren voor diegenen die al drie jaar opleiding hadden gevolgd. Als gevolg van deze maatregel verdwijnen de officieel erkende heelmeesters uit de statistieken van de medische beroepen tussen 1890 en 1895⁽⁴³⁾.

De wet op het hoger onderwijs van 1835 hield de apothekers wel in de lagere medische scholen en dus buiten de universiteit. Dit schiep bij hen een groot ongenoegen dat zich onder meer uitte in de oprichting van lokale en gewestelijke apothekersgroeperingen en een gemeenschappelijke petitie aan het parlement. Wanneer in 1842 aan de Brusselse universiteit wederrechtelijk een cursus farmacie werd ingericht, gingen de poppen pas aan het dansen. Hieraan kwam een einde door de wet van 15 juli 1849 die de universiteiten toeliet een farmaceutische faculteit in te richten. De apothecaris van weleer was hierdoor definitief gepromoveerd tot wetenschappelijk geïntegreerde *apotheker*⁽⁴⁴⁾. De opleiding tot vroedvrouw, drogist en herborist bleef echter op het lagere niveau behouden.

Door voormelde wet van 15 juli 1849 kwam ook een einde aan de discussie over de cumulatie van de beroepen. De drie academische graden geneeskunde, heelkunde en verloskunde werden immers samengevoegd tot één wettelijke graad. Op het lagere niveau werd het diploma vroedmeester samengevoegd bij dat van heelmeester en verdween dus uit de lijst van de zorgverleners.

⁽³⁹⁾ K. VELLE, *op. cit.*, p. 195.

⁽⁴⁰⁾ T. LUYKX, *Politieke geschiedenis van België 1- van 1789 tot 1944*, Elsevier, Amsterdam-Brussel, 1977, p. 76.

⁽⁴¹⁾ T. LUYKX, *op. cit.*, p. 78-79.

⁽⁴²⁾ F.A. SONDERVORST, *op. cit.*, p. 162.

⁽⁴³⁾ K. VELLE, *op. cit.*, p. 199.

⁽⁴⁴⁾ L.J. VANDEWIELE, *op. cit.*, p. 267.

Decide de creer en cette Ville avec l'autorisation de Sa. Majesté le Roi, une Commission médicale locale, et procéde sur la voie du secret et à la nomination des membres pour la Composition de cette institution, dont le resultat suit:

Messieurs les medecins Brocorens Edmond, De Cooman Prosper De Brabanter Jean, obtiennent l'unanimité des suffrages, Monsieur Pieraert, Francois Désiré, Pharmacien six voix et Monsieur Callebaut, Isidore, Pharmacien une voix.

En conséquence Messieurs Brocorens, De Cooman, De Brabanter et Pieraert, exerçant tous leur profession en cette localité, ayant obtenu la majorité des suffrages, sont désignés pour composer la Commission médicale locale de cette Ville.

Le présent en double de la présente délibération sera transmis à l'autorité supérieure.

Afb. 14: Benoeming van de leden van de eerste Geraardsbergse medische commissie op 17 mei 1881

Midden negentiende eeuw werd ook de basis gelegd voor de specialisaties, een gevolg van de herstructurering van de medische faculteiten. De evolutie in de wetenschappen zorgde ook voor almaar meer kansen en ontwikkelingen. Dat zien we duidelijk in de organisatie van de klinieken, practica en het poliklinisch onderzoek. Ook de aanstelling van wetenschappelijk personeel krijgt er een nieuwe

impuls door. Ondertussen kwam ook een nieuwe organisatie van het medische corps tot stand. Er rezen lokale, arrondissementele en provinciale kringen uit de grond. Bij Koninklijk Besluit van 31 mei 1880 kon een officiële plaatselijke geneeskundige commissie worden opgericht in steden (met minstens drie dokters of met minstens twee artsen en één apotheker). In Geraardsbergen zag een plaatselijke medische commissie

het levenslicht op de gemeenteraad op 17 mei 1881. De artsen en apothekers die er aanvankelijk in zetelden, kregen later het gezelschap van vertegenwoordigers van de lokale gemeenschap⁽⁴⁵⁾. Voor elke gemeente werd een arts aangewezen die corresponderend lid was van de provinciale geneeskundige commissie⁽⁴⁶⁾.

Wordt vervolgd.

⁽⁴⁵⁾ Stad Geraardsbergen, Modern Gemeentearchief, Notulen gemeenteraad 1881-1888, p. 9. In 1881 bestond de lokale medische commissie uit de dokters Edmond Brocorens, Prosper De Cooman en Jean De Brabanter en de apotheker Désiré Pieraert. In 1890 was deze commissie als volgt samengesteld: voorzitter: apotheker Jean Laurent Callebaut, secretaris: dokter Edmond Brocorens, leden: dokter Prosper De Cooman en apotheker Désiré Pieraert. In 1900 bestond de plaatselijke geneeskundige commissie uit: voorzitter: dokter Adolphe De Coster, secretaris: apotheker Alfred De Vos, leden: de dokters Edmond Brocorens, Nestor Van Heghe, August Vander Kelen en Paul Pieraert, de apotheker Désiré Pieraert en verder P. De Meulemeester, voorzitter van het burgerlijke hospitaal, R. Van Damme, ondernemer openbare werken en François De Lestré, eigenaar.

⁽⁴⁶⁾ In 1890 waren de corresponderende leden van de provinciale commissie dokter Prosper De Cooman uit Geraardsbergen voor de gemeenten Geraardsbergen, Goferdinge, Idegem, Moerbeke, Nederboelare, Onkerzele, Overboelare, Schendelbeke, Viane en Zarlarding; dokter Victor Deurbroeck uit Denderwindeke was aangesteld voor o.a. Grimminge, Nieuwenhove, Waarbeke en Zandbergen en dokter Camille Berlangée uit Steenhuize voor o.a. Ophasselt en Smeerebbe-Vloerzegem. In 1900 waren dit dokter Prosper De Cooman uit Geraardsbergen voor de gemeenten Geraardsbergen, Goferdinge, Moerbeke, Nederboelare, Overboelare, Viane en Zarlarding; dokter Désiré Vanderlinden uit Idegem voor Grimminge, Idegem, Onkerzele, Schendelbeke en Zandbergen; dokter Victor Deurbroeck uit Denderwindeke voor o.a. Nieuwenhove en Waarbeke en dokter Camille Berlangée uit Steenhuize voor o.a. Ophasselt en Smeerebbe-Vloerzegem.